

Zigzag?

Inleiding tot de studiekringdag 1982 over boom- en bossoortenkeuze door de voorzitter, R. A. A. Oldeman

Uitgesproken door C. J. de Lange, vice-voorzitter van de Studiekring

Dames en heren,

Op de najaarsvergadering van onze Vereniging vloeiden in het kader van de sombere economische wereldsituatie, en die in ons land, de lijnen van de zeven afgelopen studiekringdagen en die van de studiedagen ineen. Vanzelfsprekend kwamen ze samen op het *kernpunt* van dat gigantische veld van de bosbouw waar wij ons mee bezighouden. Dat kernpunt is, en zal altijd blijven, het zoeken van *praktische* oplossingen van *duurzaamheid*. Wij bevinden ons als bosbouwers, het duidelijkst van alle landgebruikers, in de situatie dat elke bosbouwhandeling rekening moet houden met zijn resultaten voor het dagelijks leven alsmede voor de toestand in de verre toekomst. Elke echte bosbouwoplossing is als een bril voor een mens met één bijziend en één vérziend oog.

Laat ons niet verhelen dat, in verreweg de meeste tijdperken van de geschiedenis van de Nederlandse bosbouw, het voorschrift van de *samenleving* niet een bril is geweest, maar een ooglap, en wel voor het vérziende oog. Die samenleving vroeg en vraagt om hak- en rijshout en om andere stromen snel geproduceerd hout voor allerlei doeleinden. De tijdvakken met andere overwegingen, wanneer de ooglap even af mocht, zijn in de laatste eeuw weinig meer geweest dan korte pauzes. Het ontbreken van oorlog in de buurt, of het optreden van welvaartsverschijnselen (waaronder grote houtimport) lieten dan voorbijgaand de weg vrij om in sommige bossen eventjes te kijken naar de langdurige aspecten.

Zo'n periode loopt thans ten einde, indien de signalen uit de samenleving niet bedriegen. Ik verwijs naar de openingsrede van de vice-voorzitter van de KNBV op de najaarsvergadering in oktober 1982. Wettelijke barrières tegen het aanpassen van bos aan kortlopende houtteelt worden opgeheven. Dat kost de wetgever niets. Daarentegen wordt er nauwelijks geld beschikbaar gesteld voor de lange-termijn werkzaamheden in de bosbouw. Het is een stap naar een beleid zoals dat in veel ontwikkelingslanden wordt gevolgd. Het is mijn vaste overtuiging dat wij met de suggestie om ons opnieuw te concentreren op de problemen van de dag geen genoeg mogen nemen. *Juist* nu het moeilijker wordt om de eisen te honoreren, die een duurzaam

langlevend bos aan de beheerder stelt, moet dát vraagstuk met grote vindingrijkheid aangepakt worden. De recepten uit het verleden moeten zorgvuldig worden geanalyseerd. Het bruikbare moet eruit worden behouden. Aanvullingen en verbeteringen dienen te worden ontworpen.

In de geldwereld kan men met wissels op de financiële toekomst, zoals staatsleningen, zekere problemen zo niet oplossen dan toch oplappen. Geld is tenslotte niet meer of minder dan een fictief middel van waardetoekenning, waarin men al dan niet kan geloven. Taant het geloof, dan hervormt men het monetaire stelsel. Blijft het geloof, dan is de drukpers geduldig. Maar landbouwgrond en bossen kan men niet bijdrukken. Wissels op de toekomst om de noden van vandaag te dekken leiden maar al te vaak tot onherstelbare gevolgen. In september 1982 verklaarde de Directeur Generaal van de FAO dat alleen al in Afrika thans 6 miljoen ha landbouwgrond jaarlijks *verdwijnt*. Zó worden wissels, getrokken op de draagkracht van het milieu, gehonoreerd. Het is daarbij van hetzelfde laken een pak of de overheden, of kleine of grote grondeigenaren zulke wissels uitschrijven.

In de bedriegelijke zekerheid dat de techniek voor niets staat als het chemische of energetische subsidies aan land- of bosbouw betreft, en dat het Nederlandse milieu veel meer kan incasseren dan het tropische, bestaat echter in ons land de neiging om een zigzag-koers te volgen. Nu eens volgen wij de "zig" van het trekken van wissels via overproductie, dan weer de "zag" van een alleenzaligmakend geloof in eeuwigdurende natuurwaarden en natuurlijke processen. Ik stel u voor om ideeën en inzichten te ontwikkelen waarmee wij *rechtuit* kunnen. Juist het zigzaggen maakt dat van continuïteit in het bosbeheer, en daarmee van duurzaamheid, in de praktijk zó weinig sprake is dat elk stukje bos van meer dan 60 jaar reeds als natuurmonument wordt vereerd. Alleen door het zorgvuldig *dosereren* van en natuurlijke processen en menselijke bijdragen kan daarentegen een stabiele koers worden uitgezet.

Om dit doel te benaderen zijn gegevens en inzichten nodig. Die moeten zo *duidelijk* en *praktijkgebonden* zijn als we ze maar kunnen maken. Maar ze moeten

rusten op een *wetenschappelijke* basis die zo solide is als het huidige kennisniveau toelaat. Omdat de praktijk met de samenleving verandert is een flexibel toepasbare basis nodig. Die kan alleen maar berusten op abstracte grondslagen, zoals men die in de klassieke houtmeetkunde en bosbedrijfsregeling ook vindt. Deze beide disciplines hebben echter niet voldoende breedte om de huidige behoeften aan informatie te dekken, hoewel de "klassieke" informatie uiteraard onmisbaar is.

Drie modellen van onze bossen zijn er in feite nodig. Het eerste is een model van bos als ecosysteem. Het tweede is een model van het bos als nutssysteem. Het derde is een model van het bos als een technisch systeem. De volgorde is alfabetisch. Deze modellen moeten eenvoudig toegankelijk zijn voor de praktijk. Ze moeten de basis vormen voor rekenmodellen. Tenslotte moeten ze in elkaar kunnen worden omgerekend, zodat ecosysteem, nut en techniek samengaan in één bosbouwkundig systeem voor een bepaalde groeiplaats.

Juist dat omrekenen is een gigantisch vraagstuk. De studiekringdagen proberen daarbij wegen te vinden. Dit is de derde studiekringdag in een samenhangende serie. In de eerste twee werd nagegaan in hoeverre het begrip "schaal" kan worden gebruikt om de drie aspecten wederzijds op elkaar af te stemmen. Indien een kleine schaal daarbij overmatig aandacht kreeg, dan is dat vooral omdat daarnaar in Nederland tot nu toe het langst geleden en het minst intensief was gekeken. Vandaag kijken wij naar het concept "bossoort", via hetwelk een ecologisch en een economisch model vergeleken worden. Indien het technische model niet uit de verf komt, dan is dat vanwege de noodzaak om op twee schalen, boomsgewijs en opstandsgewijs, te redeneren, hetgeen twee preadviezen vergt.

Ik hoop dat we er vandaag toch in zullen slagen in deze ingewikkelde doolhof enige wegwijzers te plaatsen, en verklaar hierbij deze studiekringdag voor geopend.